

Що роблять мудаки на робочому місці і чому ви знаєте багатьох із них

Хто заслуговує називатися «мудаком»? Багато хто з нас вживає цей термін намарно, називаючи так тих, хто драгує нас, стає на нашому шляху або, як виявляється, наразі досягає більшого успіху, ніж ми. Та якщо ви хочете застосувати правило «мудакам тут не місце», було б добре знайти точне визначення терміну «мудак». Це допоможе вам відрізнити тих колег і клієнтів, які вам просто не подобаються, від тих, хто справді заслуговує на таке «звання». Це також дасть вам змогу розділити людей на тих, у яких випав невдалий день чи несприятливий момент («тимчасові мудаки»), і повсякчасно злостивих і обридливих мерзотників («сертифіковані мудаки»). Крім того, точне визначення цього терміну допоможе вам пояснити іншим людям, чому ваш колега, бос чи клієнт заслуговує так називатися, або розібратися, чому інші кажуть (принаймні, позаочі), що ви мудак, і чому ви, можливо, заслуговуєте на це.

Такі вчені, як Беннетт Теппер, що досліджують психологічне насилля на робочому місці, визначають термін «мудак» як «стійкий, тривалий прояв ворожої вербальної і невербальної поведінки без застосування фізичного контакту». Таке визначення певною мірою доцільне, але воно недостатньо чітке для розуміння того, що роблять мудаки та як вони впливають на інших. Мій особистий досвід з молодих літ, коли я працював на посаді старшого викладача, наочно демонструє, яке саме визначення мають мудаки у цій невеличкій книжці.

Прибувши у Стенфорд двадцятидев'ятирічним науковим співробітником, я був недосвідченим, неефективним і дуже нервовим

викладачем. Протягом першого року роботи я заслужено отримував погані оцінки під час атестації якості навчання. Та я наполегливо працював над тим, щоб підвищити свою ефективність у навчальній аудиторії, і був у захваті від того, що врешті завоював звання найкращого викладача нашої кафедри (за результатами студентського голосування). Про що було оголошено на церемонії вручення дипломів випускникам наприкінці мого третього року роботи у Стенфорді.

Проте мій захват тривав лише кілька хвилин. Він розчинився, коли моя заздрісна колега підбігла до мене одразу після того, як випускники залишили залу, і міцно обійняла. Вона непомітно й уміло витягувала краплю за краплею радість, яку я відчував, шепочучи мені на вухо поблажливим тоном (водночас широко посміхаючись публіці): «Ну, Бобе, тепер, коли ти задовольнив діточок тут у студмістечку, можливо, ти зможеш заспокоїтися й узятися до справжньої роботи».

Цей болісний спогад демонструють два тести, які я використовую, щоб визначити, чи діє людина як мудака:

Тест № 1: Чи почувається «об'єкт» пригнобленим, ображеним, морально виснаженим або приниженим опісля розмови з гіпотетичним мудаком? Зокрема, чи знижується після цього самооцінка «об'єкта»?

Тест № 2: Чи гіпотетичний мудака націлює свою злобу радше на менш впливових за нього людей, аніж на людей, що мають більше влади?

Можу вас запевнити, що після тієї взаємодії з моєю колегою, тривалістю менше хвилини, я почувався нікчемою. Відчуття найщасливішого моменту в моєму житті від усвідомлення прекрасних результатів власної роботи змінило занепокоєння, що моє звання буде сприйняте як знак того, що я не досить серйозно займався науковими дослідженнями (основний показник, за яким

оцінюють викладачів Стенфорду). Цей епізод також показує, що хоча деякі мудаки завдають болю відкритою злостивістю й зарозумілістю, проте це не завжди відбувається саме так. Людей, які голосно ображають і принижують своїх підлеглих і суперників, легше впіймати на гарячому та приборкати. Дволиків підступних наклепників, як-от моя колега, тих, кому вистачає майстерності й емоційного самоконтролю, щоб притримати свою брудну справу до моменту, коли їх не зможуть упіймати за руку, важче зупинити, хоча вони можуть завдати такої самої шкоди, що і буйний маніяк.

Існує безліч інших дій, які соціологи називають прийомами взаємодії або просто прийомами, що використовують мудаки для приниження та підриву гідності своїх жертв. Я склав перелік із дванадцяти найпоширеніших прийомів, брудну дюжину, щоб проілюструвати спектр тих тонких, прихованих і, навпаки, відкритих дій, які застосовують мудаки. Маю підозри, що ви можете додати ще багато прийомів, які спостерігали, відчували на собі або застосовували до інших людей. Я чую і читаю про нові підлі прийоми майже щодня. Особисті образи, статусні ляпаси (різкі ходи з пониження соціального становища та пригноблення самоповаги), присоромлення або ритуали з применшення статусу, жарти, які насправді є способом завдати образ, чи зумисне ігнорування людей, — байдуже, про що йдеться, — усі ці та сотні інших прийомів подібні між собою тим, що їхній об'єкт, осягнувши, що піддався нападу, відчуває себе приниженим, нехай навіть на одну мить. Ось перелік прийомів, до яких зазвичай вдаються мудаки для здійснення своїх брудних справ.

Брудна дюжина

Повсякденні дії, до яких вдаються мудаки

1. Особисті образи.
2. Вторгнення на «особисту територію» інших людей.
3. Небажаний фізичний контакт.
4. Погрози й залякування — словесні та невербальні.

5. «Саркастичні жарти» і «кепкування», які використовують, щоб завдати образи.
6. Образливі листи електронної пошти.
7. Статусні ляпаси, призначені для приниження їхніх жертв.
8. Громадський осуд або ритуали з «применшення статусу».
9. Безцеремонне втручання.
10. Лицемірні атаки.
11. Погляди, що виражають огиду та зневагу.
12. Зумисне ігнорування людей.

Той випадок, коли колега прошепотіла мені на вечірці не дуже приємні речі, також дає змогу продемонструвати різницю між тимчасовим мудаком і сертифікованим. Було б несправедливо назвати когось сертифікованим мудаком на підставі лише одного епізоду на зразок цього. У такому випадку ми можемо назвати людину лише тимчасовим мудаком. Отже, я назвав би колегу в моїй історії саме тимчасовим мудаком, і знадобилося б зібрати більше інформації, перш ніж почепити на неї ярлик сертифікованого мудака. Майже всі ми час від часу чинимо як мудаки. Я теж визнаю себе винним у кількох таких злочинах. Одного разу я розлютився на співробітницю, яка, як я вважав (помилково), намагалася відібрати офіс у нашого колективу. Електронною поштою я надіслав їй образливого листа і поставив у копію її боса, інших співробітників кафедри та її підлеглих. Вона сказала мені: «Ти змусив мене плакати». Пізніше я її перепросив. І нехай я не принижую ту саму людину день у день, у цьому випадку я був винний у тому, що вчинив як мерзотник. (Якщо ви ніколи, жодного разу за все життя не поводитись як мудака, будь ласка, негайно зв'яжіться зі мною. Я хочу дізнатись, як саме вам вдалося здійснити цей титанічний подвиг).

Набагато складніше кваліфікувати певну особу як сертифікованого мудака: людина мусить демонструвати постійну модель поведінки, мати історію епізодів, які закінчувалися тим, що один за одним «об'єкти» почувалися приниженими, осудженими, ображеними, зневаженими, морально виснаженими, і їхня